

4^η Ενότητα: Διαθέσεις ρήματος – Ενεργητική & Παθητική Σύνταξη - Αντικείμενο

Ασκήσεις

1. Να δηλώσετε τη φωνή και τη διάθεση των ρημάτων των παρακάτω προτάσεων:

- Κανείς δεν περνά πια από τη γειτονιά μας.
- Τα αυτοκίνητα κινούνται με μεγάλη ταχύτητα στις λεωφόρους.
- Όλοι ετοιμάζονται για τις διακοπές τους.
- Σήμερα ξεκουράστηκα πραγματικά.
- Δέχεται συνεχώς πιέσεις από το περιβάλλον του.
- Τα δάση καταστρέφονται από τις φωτιές.
- Χαίρομαι κάθε φορά που σε βλέπω.
- Η περιοχή σκεπάστηκε από χιόνι.
- Υπόσχομαι πως θα σου δώσω ό,τι θέλεις.
- Το σπίτι αυτό πουλιέται ή νοικιάζεται;
- Εγώ τραβήχτηκα στην άκρη, για να βολευτείς κι εσύ.
- Όλη τη μέρα μάλωναν μεταξύ τους σαν ξένοι.

2. Υπογραμμίστε το ποιητικό αίτιο των παρακάτω προτάσεων και μετατρέψτε τις σε ενεργητική σύνταξη:

- Χορηγήθηκαν πολλά δάνεια από τα κρατικά ταμεία.
- Τα παιδιά γοητεύτηκαν από τις ιστορίες του παππού.
- Ολόκληρη η περιοχή καλύφθηκε από χιόνι.
- Τα όπλα παραδόθηκαν από τους ληστές.
- Τα ρούχα στέγνωσαν από τον ήλιο.
- Μαύρισε από τον ήλιο.

3. Να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική και αντίστροφα, όπου και όπως είναι δυνατό:

- Ο Χριστόφορος Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική.
- Τα σπίτια γκρεμίστηκαν από το σεισμό.
- Ο Λαός εξέλεξε τον κ. Χ. βουλευτή.
- Προσφέρθηκε μεγάλη βοήθεια από το λαό μας στους γειτονικούς λαούς.
- Ένας παίκτης της αντίπαλης ομάδας χτύπησε βάνουσα στο κεφάλι τον τερματοφύλακά μας.
- Το σωματείο μας με εξουσιοδότησε να σας ενημερώσω.
- Ο Διευθυντής πρόσφερε στους εργαζόμενους ένα συμβολικό δώρο.
- Ο τερματοφύλακας της ομάδας θεωρήθηκε από όλους κύριος υπεύθυνος της ήττας.
- Ο δήμαρχος δέχτηκε τους εκπροσώπους του σχολείου μας.
- Ο υπουργός αποδέχτηκε τους όρους της σύμβασης.
- Η επιχείρηση εκμεταλλεύεται τους εργαζόμενους.
- Πολλοί άνθρωποι διηγήθηκαν τα γεγονότα.
- Ο δήμος δαπάνησε πολλά χρήματα για την αναπαλαίωση του κτιρίου.
- Οι τεχνίτες είχαν κατεργαστεί τους πολύτιμους λίθους.
- Ο καθηγητής μας δεν ανέχεται τους ζωηρούς μαθητές.
- Ο Πρωθυπουργός δέχτηκε τον Υπουργό Παιδείας.

- 4.** Στις παρακάτω προτάσεις να δηλώσετε τη μορφή του ποιητικού αιτίου (από + γενική, ρηματικό επίθετο σε –τος + σε + αιτιατική, παθητική μετοχή + με + αιτιατική, μετοχή παρακειμένου, παραλείπεται ως ευκόλως εννοούμενο):
- Η Κύπρος για πολλά χρόνια ήταν Αγγλοκρατούμενη.
 - Ο Γιώργος είναι αγαπητός σε όλους.
 - Τα Ιόνια νησιά είναι σεισμόπληκτα.
 - Το μπαούλο ήταν σαρακοφαγωμένο.
 - Το πάρκο καθαρίστηκε από τους καθαριστές του Δήμου.
 - Η περιοχή συγκλονίστηκε από την έκρηξη του ηφαιστείου.
 - Ο Μ. Αλέξανδρος ποτέ του δε νικήθηκε.
 - Το σπίτι αυτό δε νοικιάζεται πια.
 - Γη ποτισμένη με αίμα.
- 5.** Υπογραμμίστε στις παρακάτω προτάσεις το ποιητικό αίτιο (Προσοχή: η πρόθεση από + αιτιατική δε φανερώνει πάντα ποιητικό αίτιο):
- Ο κάμπος φωτίστηκε από τον ήλιο.
 - Γνωρίζονταν από τα μικρά τους χρόνια.
 - Αναγνωρίστηκε από τα δακτυλικά του αποτυπώματα.
 - Οι ληστές επικηρύχτηκαν από την πολιτεία.
 - Από τα χαρακτηριστικά του προσώπου του φαινόταν η ταλαιπωρία του.
- 6.** Να βρείτε τα αντικείμενα των ρημάτων στις παρακάτω προτάσεις:
- Έμοιαζε πολύ του πατέρα του.
 - Ο πατέρας μου έστειλε ένα γράμμα.
 - Άφησε σε μένα όλα τα υπάρχοντά του.
 - Με ρώτησε την ηλικία μου.
 - Μη μιλάς έτσι σε μένα.
 - Μου ομολόγησε τα λάθη του.
 - Ο ξένος χτύπησε την πόρτα.
 - Μας άκουσε με μεγάλη προσοχή.
 - Θα σας παραδώσουμε τα όπλα.
 - Οι Αθηναίοι έκριναν το Σωκράτη ένοχο.
 - Τα λόγια του δε συμφωνούν με τα έργα του.
 - Μοιάζεις με φιλόσοφο.
 - Ο δίκαιος άνθρωπος δεν έχει πλούτη και παλάτια.
 - Η υπεξαίρεση τιμωρείται από το νόμο.
 - Το ποτάμι πλημμύρισε.
 - Πήγε στην τράπεζα για ανάληψη χρημάτων.
 - Οι τράπεζες ζητούν τα χρήματά τους από τους δανειστές.
 - Θα σας επιτρέψουμε να φύγετε.
 - Υπακούω τους νόμους της πατρίδας μου.
 - Θέλω να φύγω.
 - Μίλησε στους φίλους του με πολλή συγκίνηση.
 - Έδειξε στις συναδέλφους της την αγάπη της.
 - Της χάρισε ένα βιβλίο.
 - Χάρισε στη φίλη της ένα βιβλίο.

- Τηλεφώνησε στο γιατρό γρήγορα!
- Του ζήτησα συγγνώμη για τη συμπεριφορά μου.
- Θα του πω την αλήθεια.
- Δεν τον ενδιαφέρει αυτή η υπόθεση.
- Έβαψε μόνος του το δωμάτιό του.
- Φοβάται μήπως αποτύχει.
- Σου κάνει νόημα.
- Μου στέρησε τα δικαιώματά μου!
- Δε μου πάει αυτό το φόρεμα.
- Δε με νοιάζει καθόλου πώς περνάει.
- Μας κέρασε κρασί.
- Αυτό το παιδί με πότισε πολλά φαρμάκια.
- Δεν τον συμφέρει να σε αμφισβητήσει.
- Μου μίγησε ότι θα έρθει.
- Του έδειξε το δρόμο.
- Μου έδειξε τους βαθμούς του.
- Πάρε με μαζί σου.
- Την έντυσαν αποκριάτικα.
- Με πονάει το στομάχι μου.
- Μου ξέφυγε μια καλή ευκαιρία.
- Η τράπεζα μας χορήγησε δάνειο.
- Τον ενδιαφέρει να τελειώσει την υπόθεση γρήγορα.
- Μου φαίνεται παράξενο που δεν ήρθε.

7. Χρησιμοποιήστε σε φράσεις τα παρακάτω ρήματα ως αμετάβητα και ως μεταβατικά: χαμηλώνω, τρέμω, κλείνω, γελώ, γυρίζω.

8. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε τις γενικές προσωπικές (διακρίνοντάς τες από τα αντικείμενα):

- Μου είναι δύσκολο να τον συγχωρήσω.
- Μου είπε να μείνω ήσυχη.
- Του ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι.
- Να μου φιλήσεις τα παιδιά.
- Μου άπλωσε το χέρι.
- Μου είναι αδύνατο να σου απαντήσω.
- Μου είπε ότι γύρισε ο αδερφός σου.
- Μου χρειάζεται λίγη ξεκούραση.
- Με πονάει το στομάχι μου.
- Της εκμυστηρεύτηκε τους φόβους του.
- Να σου ζήσουν τα παιδιά σου.
- Να μου το θυμηθείς αυτό!
- Της έδωσα τα κλειδιά του σπιτιού μου.

9. Υπογραμμίστε τις μεταβατικές λέξεις ή φράσεις με τις οποίες συνδέονται οι περίοδοι λόγου στις παρακάτω παραγράφους:

- Ανάμεσα στα δυο παιδιά αναπτύχθηκε φιλία πραγματική. Οι λόγοι ήταν πολλοί. Πρώτα πρώτα οι οικογένειές τους χρόνια τώρα συνδέονταν φιλικά: οι πατέρες υπηρετούσαν στον ίδιο λόχο, ενώ οι μητέρες τους ήταν συμμαθήτριες από το δημοτικό σχολείο. Κατοικούσαν, ύστερα, στην ίδια γειτονιά, έπαιζαν στους ίδιους πεζόδρομους και κατέβαιναν συντροφιά στην αγορά.

Φοιτούσαν ακόμη στο ίδιο σχολείο: πήγαιναν στην ίδια τάξη, μελετούσαν μαζί, είχαν κοινές αγωνίες. Κοντά σ' αυτά πρέπει να θυμηθούμε και το ωδείο, όπου αποκτούσαν μουσική παιδεία: ο Σοφοκλής μάθαινε βιολί και ο Περικλής φλάουτο. Τη χαιρόνταν και οι δυο τους τη μουσική. Κι αν καμιά φορά κάποια περιστατικά τους απομάκρυναν, αυτό δεν κρατούσε πολύ. Γρήγορα πάλι αποκαθιστούσαν τις σχέσεις τους. Η φιλία τους δεν ήταν συμφεροντολογική. Αντίθετα, μάλιστα ήταν ειλικρινής. Γι' αυτό και ολοένα βάραινε, με αποτέλεσμα να τους κάνει ευτυχισμένους.

- «Το κράτος» έλεγε ο ομιλητής «'όχι ως αφηρημένη ιδέα, αλλά ως συγκεκριμένο βίωμα, λείπει από τους σύγχρονους Έλληνες. Το αισθάνονται σαν ξένο, όχι δικό τους, δεν το πονούν. Τη χώρα τους την αγαπούν με πάθος. Για μια χούφτα από το χώμα τους είναι άξιοι να πεθάνουν με την πιο μεγάλη ευκολία. Άλλο πατρίδα όμως και άλλο πολιτεία. Με την πατρίδα είμαστε στενότατα δεμένοι. Την έχουμε κρατήσει. Την πολιτεία όμως...».
- Η δωρεάν παιδεία, αν και δε λύνει εντελώς το πρόβλημα, παρέχει ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση. Πρώτα απ' όλα, γιατί δίνει τη δυνατότητα σε όσους έχουν την έφεση και την ικανότητα, αλλά δεν έχουν τα μέσα, να σπουδάσουν και να διακριθούν. Έπειτα, γιατί το περιεχόμενο σπουδών είναι ίδιο για όλους τους μαθητές, αφού υπεύθυνη για τη σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων είναι η πολιτεία, η οποία εποπτεύει και την εφαρμογή τους. Ίδια επίσης είναι και τα βιβλία, τα εκπαιδευτικά μέσα και, με ελάχιστες διαφορές, οι χώροι διδασκαλίας. Αλλά και οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στα δημόσια σχολεία έχουν το ίδιο περίπου επίπεδο, αφού έχουν τα ίδια τυπικά και τα ίδια περίπου ουσιαστικά προσόντα. Όλοι δηλαδή είναι απόφοιτοι πανεπιστημιακών σχολών, εργάζονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες, διδάσκουν την ίδια ύλη, ανάλογα με την ειδικότητα που έχει ο καθένας, και έχουν τις ίδιες ευκαιρίες για επιμόρφωση. Τέλος, ίδια είναι και τα κριτήρια αξιολόγησης, ο η εξεταστέα ύλη, ο τρόπος και ο χρόνος εξέτασης. Πόσο σημαντικό είναι να υπάρχουν ενιαία και αδιάβλητα κριτήρια εξέτασης και αξιολόγησης φαίνεται από τις εξετάσεις για την εισαγωγή στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, από τις οποίες κρίνεται κατά κάποιον τρόπο το μέλλον των μαθητών.
- Η θάλασσα είναι ο μεγάλος μαγνήτης που τραβάει ανθρώπους και λαούς, μεμονωμένα άτομα και έθνη. Η θέα της και η απεραντοσύνη της γεννούν μέσα στην ψυχή μας τον πόθο της αποδημίας, τον πόθο της επέκτασης και τη δίψα της περιπέτειας. Κι έτσι ξεκινάμε και προχωρούμε όλο και πιο μακριά, κι ολοένα κάτι καινούργιο βλέπουμε κι ολοένα κάτι καινούργιο μαθαίνουμε. Είναι μεγάλο σχολείο η θάλασσα. Είναι επίσης ο μεγάλος δρόμος που οδηγεί πολύ μακριά. Αυτή ενώνει τις ηπείρους και αυτή μας προσφέρει την ευχέρεια της επικοινωνίας με τόπους, όπου δε θα φτάναμε ίσως ποτέ από χερσαίους δρόμους.
- Πώς μπορεί, αλήθεια, η μοναρχία να είναι σωστό πολίτευμα, όταν σ' αυτό ένας άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να κάνει ό,τι θέλει χωρίς να δίνει λόγο σε κανένα; Και ο πιο έντιμος άνθρωπος, αν αποκτήσει μοναρχική εξουσία, ξεφεύγει από τη συνηθισμένη του αρετή. Γιατί, από τη μεγάλη δύναμη που έχει, γίνεται αλαζόνας, ενώ ταυτόχρονα έχει και το φθόνο, που είναι έμφυτος στον καθένα. Έχοντας, λοιπόν, αυτά τα δυο έχει κάθε κακία. Και κάνει πολλά αδικήματα παρακινήμένος είτε από την υπερβολική του αλαζονεία είτε από το φθόνο.

10. α. Να δώσετε πλαγιότιτλους στις παραγράφους του παρακάτω κειμένου.

β. Να βρείτε πώς επιτυγχάνεται η συνοχή μεταξύ των παραγράφων.

Στο πολίτευμα της αριστοκρατίας, που εμφανίστηκε στα αρχαϊκά χρόνια, η κρατική εξουσία πέρασε στα χέρια μιας ομάδας ευγενών. Η τάξη τους ήταν «κλειστή», γιατί τα μεγάλα κτήματά τους τα κληρονομούσαν τα μέλη των οικογενειών τους. Έτσι δεν υπήρχε δυνατότητα να πάρουν μέρος στη διοίκηση του κράτους άλλες ομάδες πολιτών. Οι ευγενείς στήριζαν τη δύναμή τους στον πλούτο που τους έδινε η μεγάλη ιδιοκτησία γης και κυβερνούσαν με τρόπο που εξυπηρετούσε τα δικά τους συμφέροντα. Γι' αυτό οι άλλοι πολίτες αντιπαθούσαν το αριστοκρατικό καθεστώς και άρχισαν να αντιδρούν.

Η αντίδραση εναντίον του αριστοκρατικού πολιτεύματος και της αυθαιρεσίας των ευγενών έγινε ακόμη πιο έντονη με την ανάπτυξη του εμπορίου και της βιοτεχνίας. Η ανάπτυξη αυτή είχε σα συνέπεια, όπως είδαμε, να πλουτίσουν και άλλες ομάδες πολιτών, που δεν ανήκαν στην τάξη των ευγενών. Αυτοί ήταν κυρίως οι έμποροι, οι πλοιοκτήτες και οι βιοτέχνες, δηλαδή η αστική τάξη. Οι νέοι πλούσιοι ζητούσαν να πάρουν κι αυτοί μέρος στη διοίκηση του κράτους και τα συμφέροντά τους έρχονταν σε σύγκρουση με τα συμφέροντα των ευγενών.

(Ιστορία των Αρχαίων Χρόνων, Α' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ)